

17.55x14.15	1	עמוד 24	ידיעות אחרונות - כותרת	06/09/2018	65107287-6
משפט ועסקים/פרופ' יוסי דהאן - ראש החטיבה לזכויות אדם - 26330					

יוסי דהאן • ההסתבכויות של העשירים

הכוח משחית

במאגר הדימויים האידיאולוגי הקפיטליסטי, העניים מתוארים כאנשים תלתיים וחסרי מוטיבציה, כמי שיש להם תביעות אינסופיות מהמדינה. בקיצור, לוו"רים. הדימוי של אנשי המעמד הבינוני הוא שהם חסרי מעוף, נעדרים יצירתיות, וכל מה שהם מעוניינים בו זה נוחות ויציבות. בקיצור, בינוניים. ומה עם העשירים, בעלי ההון, מנהלי התאגידים ואלה שנמצאים בעמדות כוח ושליטה פוליטיות וכלכליות? כאן הדימוי שונה לגמרי. לעיתים קרובות הם מתוארים כיוזמים יצירתיים שחושבים מחוץ לקופסה, כמי שאינם חרשים לטיפול סיכון, וגם כמי שפעילותם משרתת את טובת הכלל; הם אלה שמציעים את החברה כולה קדימה.

הבעיה היחידה עם עולם הדימויים הזה היא שאין לו קשר למציאות. צריך רק להסתכל מה קורה כאן בזמן האחרון. אחד האנשים החזקים במשק בעשורים האחרונים, נוחי דנקנה, נשלח לכלא לשלוש שנים על הרצת מניות; אשת העסקים שרי אריסון נחקרה במשך שעות על פרשת מתן שוחד על ידי חברת שיכון ובינוי שבבעלותה. וצרה היריעה מלפרט את פרשיות ראש הממשלה, שנחקר על קבלת טובות הנאה מאילי הון ותקשורת. גם אצל בת-בריתנו הוותיקה מתנהלות חקירות שחיתות בצמרת הכלכלית-פוליטית. לא מעטים מאנשי הנשיא האמריקאי מבלים בחדרי חקירות: עורך דינו האישי, מייקל כהן, הודה במתן תשלומי "השתקה" במטרה להשפיע על תוצאות הבחירות; ג'ון מנ"פורט, לשעבר ראש הקמפיין של הנשיא, ועוזרו ריק גייטס, נחקרים אף הם בפרשיות שחיתות.

השאלה שעולה ממציאות מושחתת זו, ומהעובדה שבמדינות רבות הולך וגדל אי-השוויון בין עשירים לעניים, היא "האם עשירים נוטים יותר לשקר, לרמות ולגנוב?" אם להסתמך על ממצאי המחקר המדעי

הערכני, התשובה היא כן. מסדרה של מחקרים שנאספו על ידי העיתון "וושנינגטון פוסט" עולה שהעשירים מרמים ומשקרים יותר. הם מרמים יותר בתשלומי מיסים (שלושה בנקים ישראליים חויבו על ידי רשויות המס בארה"ב לשלם כשלושה מיליארד שקלים על חלקם בהונאת מס שביצעו עבור בעלי הון אמריקאים), וגם בתחום המוסר האישי אין להם יתרון, להפך – הם משקרים יותר, למשל, את בני זוגם. לעשירים ולאנשי שים משכילים יש נטייה גדולה יותר לגנוב מהנזירות, הם נוטים לרמות יותר במשחקי מזל, והם גם הרבה פחות אמפתיים לזולתם. מחקרים שעסקו במתן צדקה העלו שבעלי ההכנסות הנמוכות נוטנים לצדקה חלק גדול יותר מהכנסתם מאשר אנשי המעמד הבינוני והעליון.

פול פיף, חוקר מאוניברסיטת ברקלי, מסביר את הפער הזה כך: "חשייה פה למצוקה מעוררת רגשי נדיבות. הבידוד שבו חיים עשירי אמריקה, בשכונות היוקרה מוקפות החומה שלהם, הרחק מהעוני ומהמצוקה, יוצר את הניכור החברתי שמתבטא, בין השאר, בתרומות מעטות יותר". התמונה המצטיירת היא שבעלי העוצמה והממון רחוקים מאוד מדימוי הגאון היצירתי המרוכא שעולה מספריה של אייזן ראנה. אחד ההסברים לכך הוא שעושר וכוה גורמים לאנשים להשתחרר מהעכבות שלהם, מגדיל את נכונותם לקחת סיכונים, מחזק את תחושת "המגיע לי", ומעצים את תחושת החסינות שלהם. כוח גם מקטין את היכולת של אנשים להביט על דברים מנקודת מבטם של אנשים אחרים.

הבעיה היא שבניגוד לעניים ולאנשי המעמד הבינוני, שלהתנהגותם הבלתי מוסרית יש השפעה מוגבלת, לעשירים ולבעלי הכוח יש השפעה רבה על חייהם של אנשים רבים מאוד. ההתנהגות האנטי-חברתית והמזיקה של הקבוצה הזו היא טעם נוסף לפעול לצמצום אי-השוויון. ■

יוסי דהאן, פרופ' למשפטים ומנהל חטיבת זכויות האדם בכורכו האקדמי למשפט ולעסקים ברי"ג